

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששה עשר

היכל
חמישי

מאמר
יו"ט של ר"ה
שחל להיות בשבת

מ א ת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי
חסידא קדישא אור עולם נר ישראל ותפארתו קדוש ה'
מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבנ"מ ז"ע
— אדמו"ר ה"ה, צמח צדק" —

מלויבאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכתב"ד

על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י. 770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה

בן הרה"ח ר' נתן ע"ה

גורארי'

נפטר ביום השי"ק א' דראש השנה ה'תשס"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתו שיחיו

MAAMAR

YOM TOV SHEL ROSH HASHNAH—5618

Copyright © 2023

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

Printed in the United States of America

נסדר בדפוס "עמפיינר פרעסס" נ"י יוסף יצחק בן ברכה שיחי'

EMPIRE PRESS, 550 EMPIRE BLVD., • BROOKLYN, N.Y. 11225 • (718) 756-1473

פתח דבר

לקראת ש"ק פ' נצבים-וילך הבעל"ט, הננו מו"ל בזה מאמר ד"ה „יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת“, מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק".

המאמר נדפס כאן בפעם הראשונה, מגוכתי"ק אדמו"ר מהר"ש שרשם בשעתו מה ששמע מאביו כ"ק אדמו"ר הצ"צ בשנת תרי"ח.

בראש הקונטרס – פאקסימיליא מגוכתי"ק.

לתועלת הלומדים והמעיינים, הוספנו בשולי הגליון מראי מקומות וציונים.

הקונטרס נערך ע"י הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב.

מערכת „אוצר החסידים“

ח"י אלול, ה'תשפ"ג
שנת הקהל
ברוקלין, נ.י.

יוֹם¹ טוב של ראש השנה² שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. משחרב בית המקדש התקין ר' יוחנן בן זכאי שיהא תוקעין בכל מקום שיש שם בית דין. ובגמרא נתבאר הטעם למה אין תוקעין במדינה ביו"ט של ר"ה שחל בשבת, משום גזירה דרבה, והוא שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים. ולכאורה³ אינו מובן, שמחמת גזירה דרבנן יודחה מצות תקיעת שופר דאורייתא. וגם כי מעלת השופר גדלה מאד, שהרי ארז"ל אמרו⁴ לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, הרי כי ע"י השופר דוקא נעשה בחי' המל' והזכרון, וא"כ האיך דוחין אותו מחמת גזירה דרבה שמא יוליכונו ד' אמות ברשות הרבים. וגם צ"ל ענין השופר בכלל. וכדי להבין כל זה צ"ל מה שמצינו שהתורה ניתנה ג"כ בקול שופר כמ"ש ויהי⁵ ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וקול שופר חזק מאד, אשר לכאורה צ"ל למה הי' ענין קול שופר למ"ת.

ויובן בהקדים ענין מתן תורה, שהרי ארז"ל קיים⁶ אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שצ"ל האיך קיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שהרי יש בתורה ריבוי פרטי המצות עד אין שיעור, ובאיזה אופן קיים אותם. וגם צ"ל, אם קיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה, מהו ההתחדשות מה שניתנה התורה, הלא אברהם קיים כל התורה עד שלא ניתנה.

אך הענין הוא, דהנה התורה נקרא עץ חיים, כמ"ש עץ⁷ חיים היא למחזיקים בה שנקרא התורה עץ חיים, וכתוב ועץ⁸ החיים בתוך הגן, שקאי על התורה שנקרא עץ חיים, והמצות⁹ נק' בשם עצי הגן. ועץ חיים שבתוך הגן, היינו¹⁰

(5) ויהי ביום השלישי: יתרו יט, טז.

(6) קיים אברהם כל התורה: יומא כח, ב.

(7) עץ חיים היא: משלי ג, יח.

(8) ועץ החיים בתוך הגן: בראשית ב, ט.

(9) והמצות נק' בשם עצי הגן: בלקו"ת ויקרא ז, ב: כי התורה נק' עץ חיים ונק' גן היינו ג"ן סדרים דאורייתא וכן המצות הם עצי הגן והפרדס (ברבות פ' כי תצא). ובאוה"ת בראשית מו, א מביא מ"ש האלשיך בפ' בראשית שהעצים שבגן עדן הן מה שנצמח מכל מצוה, ומוסיף באוה"ת: ויש ראי' לדבריו מהמד"ר ר"פ כי תצא כו' שדימה בהדיא מעשה המצות לפועל העושה בפרדס תחת אילן כו', ומאריך באוה"ת. וראה עוד – אוה"ת יתרו ע' תקסח. פ' ראה ע' תרפא. שה"ש ע' תמו, תפד.

(10) היינו באמצעות גנתא: עין זח"ב ריא, א.

(1) יום טוב: נדפס מגוכי"ק אדמו"ר מהר"ש בס' ההנחות 1077 קפב, א. [וע"פ ס', רשימת מאמרי אדמו"ר הצ"צ" ע' קכו, הוא מתחילת שנת תרי"ח]. תוכן המאמר נמצא ברשימת אדמו"ר הצ"צ בגוכי"ק (1053 א, ב-ח, א) ומתחיל, "שייך ללקי"ת פ' יתרו לד"ה וכל העם רואים גו' ואת קול השופר" – נדפס באוה"ת יתרו ע' תקסח ואילך (להלן: רשימת אדמו"ר הצ"צ).

(2) יום טוב של ראש השנה: ר"ה כט, ב.

(3) ולכאורה אינו מובן שמחמת גזירה דרבנן יודחה מצות תקיעת שופר דאורייתא: ראה בנסמך על זה, בד"ה יו"ט של ר"ה, בסה"מ מלוקט ח"א ע' יז. ועיין בנסמך בהמשך יו"ט של ר"ה תרנ"ט (הוצאת תשע"א) ע' א (הערה 3).

(4) אמרו לפני מלכיות: ר"ה טז, א.

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

באמצעות גינתא, קאי על התורה. והנה כתיב והי¹¹ כעץ שתול על פלגי מים, והיינו שעץ זה שתול על פלגי מים ועל יובל ישלח שרשיו. והענין הוא, דהנה באדה"ר כתיב וינחהו¹² בגן עדן לעבדה ולשמרה, שעבודת אדה"ר הי' לעבוד את הגן. והיינו כי נהר¹³ יוצא מעדן להשקות את הגן, וארז"ל שמא תאמר גן זה עדן כו', עדן לחוד, שבחי' עדן הוא מה שעין¹⁴ לא ראתה אלקים זולתך, שאפי' משה רבינו ע"ה לא השיג בחי' עדן, וגן לחוד. והעבודה הוא להמשיך מבחי' עדן לבחי' גן, והוא ע"י הנהר היוצא מעדן, שע"י נהר זה נמשך מבחי' עדן לבחי' גן, וזה הי' עבודת אדה"ר להמשיך מבחי' עדן לבחי' גן ע"י הנהר. וזהו ועל יובל ישלח שרשיו, כי ארז"ל מה¹⁵ שמו דההוא נהר, יובל שמו. ופירוש ועל יובל ישלח שרשיו, כי יובל הוא לשון הנהגה, מלשון לך¹⁶ מלכים יובילו שי, והיינו שהעלאה וההמשכה הוא ע"י בחי' הנהר. ולכן זה הי' עבודת אדה"ר להמשיך בבחי' גן, שהוא עצי הגן שהם המצות, ועץ החיים שבתוך הגן שהוא בחי' תורה, מבחי' עדן ע"י הנהר היוצא מעדן, כי העבודה היא להמשיך גם בתורה עצמו מבחי' כו'¹⁷ עמך מקור חיים. וזהו מ"ש רז"ל על¹⁸ מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה כמ"ש ויאמר ה' על עזבם את תורתך, שצריכים להמשיך מבחי' מקור חיים בתורה¹⁹ שנק' חיים. וזהו ענין לימוד²⁰ תורה לשמה היינו לשם התורה. וזה הי' גם עבודת אדה"ר, להמשיך מבחי' עדן לגן ע"י הנהר כו'.

וע"פ הקבלה. הנה עץ החיים ועץ הדעת שרשם הם מדות דאצילות, כיו²¹ האדם עץ השדה, ונמשך להם ההמשכה מהבינה²² הנקרא יובל ששם²³ התגלות עתיקא קדישא. ובהנהר יש ב' פירושים. הא' יסוד ז"א, ויש פ"י שהנהר גבוה יותר כו'.

תחלה כמ"ש ויאמר ה' על עזבם את תורתך: ירמי' יז, ט. יא. ב"מ פה, ב. נדרים פא, א. ועוד.
 (19) בתורה שנק' חיים: אבות פ"ו, ז. ברכות לב, ב. יומא עב, ב. אבות דר"נ ס"פ ל"ד. ועוד.
 (20) לימוד תורה לשמה היינו לשם התורה: ע"פ פע"ח שער הנהגת הלימוד. לקו"ת ויקרא ה, א. מסעי צא, ד. האינו עג, ד. עו, א (להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בהתורה). ובכ"מ.
 (21) כי האדם עץ השדה: פ' שופטים כ, יט.
 (22) מהבינה הנקרא יובל: זח"ג קח, ב. הנסמן בסה"מ תרמ"א ע' ריג.
 (23) ששם התגלות עתיקא קדישא: ראה זח"ג קעח, ב. הנסמן במאמרי אדמ"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' ד.

(11) והי' כעץ שתול: צירוף שני פסוקים: ירמי' יז, ח: והי' כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו גו'. תהלים א, ג: והי' כעץ שתול על פלגי מים.
 (12) וינחהו בג"ע: בראשית ב, טו.
 (13) נהר יוצא מעדן . . . וארז"ל שמא תאמר: בראשית ב, י. ברכות לד, ב.
 (14) שעין' לא ראתה אלקים זולתך: ישעי' סד, ג.
 (15) מה שמו דההוא נהר: ראה בכורות נה, ב. ויק"ר ספכ"ב. זח"ב פג, א. זח"ג נח, א.
 (16) לך מלכים יובילו שי: ע"פ תהלים סח, ל.
 (17) כי עמך מקור חיים: תהלים לו, י.
 (18) על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

ז

והנה השופר נקרא ג"כ יובל, כמ"ש במשור²⁴ בקרן היובל, שנקרא השופר גם כן בשם יובל. ולזה הי' ענין השופר במ"ת, מפני כי השופר נקרא יובל וכמשי"ת.

ולהבין כל זה צ"ל תחלה מארז"ל קיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שצ"ל איך קיים כל פרטי מצות התורה עד שלא ניתנה. וגם אם קיים הכל, מהו ענין ההתחדשות במ"ת. אך הענין הוא, דהנה בכללות ההשתלשלות הוא בחי' רצוא ושוב, כמ"ש והחיות²⁵ רצוא ושוב, שהחיות הם תמיד ברצו"ש. הרצוא הוא מה שרוצים ליכלל וליבטל, וכמ"ש והחיות²⁶ בוערות כו', שמשגיגים איך דכולא²⁷ קמי' כו' ואומרים קדוש כו' היינו בחי' הרצוא, ואח"כ הוא בחי' השוב. וכמו שגם למטה בנבראים גשמיים אנו רואי' שיש רצוא ושוב, שטבע²⁸ האש הוא לימשוך למעלה שהוא בחי' רצוא, והמים²⁹ יורדים מגבוה לנמוך שהוא בחי' השוב, ועד"ז הוא בכל הנבראים. וגם בנפש האדם יש בחי' רצוא ושוב, והוא כי הנפש מצד עצמה רצונה ליכלל וליבטל בעצמיות אוא"ס, כי³⁰ נפש האדם היא חלק אלקה ממעל כמ"ש כי³¹ חלק ה' עמו, ולכן רצונה ליכלל ולדבק באוא"ס ב"ה כמו התכללות נר באבוקה. וזהו ענין פסוק שמע³² ישראל ה' אחד, שהוא בחי' רצוא, והוא מההתבוננות באחד. שפירוש³³ אחד הוא ז' רקיעים וארץ וד' רוחות, וכאשר יתבונן שכל הז' רקיעים וארץ וד' רוחות נתהוו רק מבחי' הארה בעלמא, ואפי' עולמות עליונים הם ג"כ רק מהארה בעלמא, שהוא מבחי' מלכותך, שמצד בחי' עצמיות אוא"ס ב"ה לא הי' יכול להתהוות עולמות נבראים בעלי גבול, כי אם ע"י הצמצום דוקא, שהוא בחי' הארה בעלמא, בחי' מלכותך, וכמ"ש מלכותך³⁴ מלכות כל עולמים, שכל עולמות (הם נ³⁵ אלפים

(30) כי נפש האדם היא חלק אלקה: תניא ריש פ"ב.

(31) כי חלק ה' עמו: האזינו לב, ט.

(32) שמע ישראל ה' אחד: ואתחנן ו, ד.

(33) שפירוש אחד הוא ז' רקיעים וארץ וד' רוחות: ראה ברכות יג, ב. ב"י או"ח סי' ס"א בשם הסמ"ק.

(34) מלכותך מלכות כל עולמות: תהלים קמה, יג.

(35) נ' אלפים יובלות: נתבאר בס' ש"ך על התורה ר"פ בהר. וראה במראי מקומות: במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רסח. סה"מ תרל"ח ע' תלד. תרל"ט ח"ב ע' תפא. תר"ם ח"א ע' רצט.

(24) במשור בקרן היובל: ע"פ יתרו יט, יג. יהושע ו, ה.

(25) והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.

(26) והחיות בוערות: שם א, יג: ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים גו'.

(27) דכולא קמי' כו': ראה זח"א יא, ב: כלא חשיבי.

(28) שטבע האש הוא לימשוך למעלה: ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד ה"ב. תניא פ"ט (כד, ב). ובארוכה – מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' רכו ואילך. המשך מים רבים תרל"ז ס"ע קט"י. [ועוד במראי מקומות בסה"מ תרל"ח ע' תצא]. (29) והמים יורדים מגבוה לנמוך: תענית ז, א.

ויבולת) הוא רק מבחי' מל', בחי' הארה בעלמא. אבל בחי' אוא"ס ב"ה מובדל ומרומם ואינו בערך כלל, אי לזאת לא יחפוץ בהם כלל, כי אם ליכלל וליבטל בעצמותו יתברך דוקא, וכמ"ש מי³⁶ לי בשמים ועמך לא חפצתי, שכל מה שעמך לא חפצתי, כי אם ליכלל בעצמות אוא"ס ב"ה, וזהו הרצוא. ואח"כ הוא בחי' שוב, וכמ"ש אם³⁷ רץ לבך שוב לאחד, והיינו שהשוב הוא ג"כ מבחי' אחד שהם ז' רקיעים וארץ וד' רוחות, כי נתאזה³⁸ הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, והיינו שהמכוון הוא שיהי' ביטול היש לאין. אך אי אפשר שיושלם המכוון מבחי' ביטול היש לאין, כי אם ע"י שיהי' בחי' יש תחלה, ולזה הי' בריאות שמים וארץ, וא"כ זהו המכוון שיהי' בחי' היש, ומהיש יעשה ביטול היש. וזהו ענין השוב.

ובדרך כלל, רצו"ש³⁹ הם ב' פרשיות של ק"ש, פ' ראשונה הוא בחי' רצוא, ולכן יש בה מ"ב⁴⁰ תיבין מן ואהבת עד ובשעריך, נגד שם מ"ב, וידוע ששם מ"ב הוא בחי' העלאה, וכל ההעלאות הוא ע"י שם מ"ב דוקא, והיינו בחי' רצוא. ופ' שני' הוא בחי' שוב, ולכן יש בה ע"ב תיבין נגד שם ע"ב, שהוא בחי' המשכות. וזהו⁴¹ ענין ע"ב גשרים, שהוא בחי' המשכות, מים יורדים מגבוה לנמוך כו'. ואברהם קיים כל התומ"צ ע"י בחי' רצו"ש, כי כל התומ"צ הם רצו"ש כמשי"ת. ואדרבה מדרגת אברהם גדלה יותר, כי אברהם הי' תמיד מרכבה בבחי' ביטול, כמ"ש באברהם הלוך⁴² ונסוע הנגבה, שהי' תמיד הלוך ונסוע בבחי' רצוא. וזהו קיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שלכאורה איך קיים כל המצות, ובאמת ארוז⁴³ שקיים אפי' מצות עירובי תבשילין. אך הענין הוא, שקיים ע"י בחי' רצו"ש כנ"ל.

ומעתה⁴⁴ צ"ל, מאחר שקיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה ע"י בחי' רצו"ש כנ"ל, מהו ההתחדשות במ"ת, הלא יכולים לקיים המצות ברצו"ש. אך הענין, דהן אמת שאברהם קיים כל התומ"צ ברצוא ושוב, אך לא כל אדם יכול להגיע למדריגה זו ולא כל אחד יכול לקיים כל [זה] כנ"ל ברצו"ש. והגם

(41) וזהו ענין ע"ב גשרים: ראה זח"ג רכז, א.

פרדס שכי"א (שער פרטי השמות) פ"ה. ובמראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' כה. סה"מ תרכ"ט ע' רי. תר"ם ח"א ע' רלט.

(42) הלוך ונסוע הנגבה: לך לך יב, ט.

(43) ארוז"ל שקיים אפי' מצות עירובי תבשילין: יומא כח, ב (הובא לעיל בתחילת המאמר).

(44) ומעתה צ"ל מאחר שקיים אברהם: ראה

גם תר"א לך לך יא, ד. יתרו סז, ד. סח, ג. עד, א. לקו"ת במדבר יב, ג. ועוד [וראה במראי מקומות בתו"א וארא סז, ג].

(36) מי לי בשמים: תהלים עג, כה.

(37) אם רץ לבך שוב לאחד: ספר יצירה פ"א מ"ח.

(38) נתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים: תנחומא נשא טז. ב"ר ספ"ג. ועוד. וראה תניא פל"י, ובמראי מקומות לשם.

(39) רצו"ש הם ב' פרשיות של ק"ש: ראה גם סידור עם דא"ח ח"א מא, א – ובמראי מקומות שם.

(40) מ"ב תיבין מן ואהבת עד בשעריך נגד ש' מ"ב: ואתחנן ה. תקוני זהר תיקון ע' (קלב, ב). פע"ח שער ק"ש (שער ז) פ"ח. ובכ"מ.

כי הנפש מצד עצמה היא חלק אלוהי ממעל, ומצד עצמה ורצונה היא נמשכת ליכלל וליבטל, אך הנה הגוף ונפש הבהמית מסתירים. והגם שמתבונן בפסוק שמע ישראל ה' אחד כנ"ל, ומבין היטב שצ"ל בחי' הביטול כנ"ל, עם כל זה אינו בא לבחי' רצו"ש, מפני ההסתר וההעלם מצד הגוף המסתיר על אור ה' וקדושתו, לזה הוא ענין פעולת התורה שניתנה בגשמיות להיות הרצו"ש. אף שמצד עצמה איננה יכולה לבוא לבחי' הרצו"ש מצד ההסתר מן הגוף המסתיר, אמנם ע"י קיום המצות גשמיים ולימוד התורה יבוא לבחי' רצו"ש, כי פעולת התומ"צ [הוא] שיוכל האדם לבוא לבחי' רצו"ש. וגם כי התומ"צ עצמם בדרך כלל הם ג"כ רצו"ש, התורה הוא בחי' רצוא והמצות הם בחי' השוב. כי בכל התורה נאמר ענין אהבת ודביקת נשמות ישראל באלקות שהוא בחי' הרצוא (ולכל הפחות בעת לימוד התורה (שלומד שצ"ל בחי' דביקה וחשיקה לאלקות) רוצה בזה מאד, והרי זה בחי' רצוא). והמצות הם בחי' שוב, שהם המשכת אלקותו יתברך, שע"י שמניח תפילין למטה ממשיך מלמעלה ג"כ בחי' תפילין, שהוא מה שהקב"ה⁴⁵ מניח תפילין, ועד"ז בכל המצות, וכמו מצות צדקה, והרי הם בחי' המשכות, שזה"ע בחי' שוב, כמו המים שיררדים מגבוה לנמוך.

ובדרך פרט יש בתורה עצמה בחי' רצו"ש, כי הנה ארז"ל שהתורה⁴⁶ ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, ופירוש אש לבנה היינו דוגמת הקלף, ואש שחורה היינו דוגמת בחי' האותיות. וע"ז נאמר סמכוני⁴⁷ באשיות, בשני בחי' אש, היינו אש שחורה ואש לבנה. וגם כתיב מימינו⁴⁸ אש דת למו, שקאי ג"כ על התורה, שהוא בחי' מה שהתורה נקרא בחי' רצוא, בחי' אש וכנ"ל. ויש בחי' שוב ג"כ בתורה, והוא משארז"ל שאמר⁴⁹ ר' עקיבא כשתגיע לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים (פירוש מים מים, כי יש מים עליונים ומים תחתונים, אך בשרשן אינם חלוקים כלל, והתורה כמו שהיא למעלה נתלבש למטה בדברים גשמי" כו.). הרי כי התורה נקרא ג"כ בשם מים, שהוא בחי' שוב. ובדרך כלל הרצו"ש שבתורה הוא בחי' תושב"כ ותושבע"פ, תושב"כ הוא בחי' הרצוא כנ"ל שנאמר בה לאהבה⁵⁰ ולדבקה כו', ותושבע"פ הוא בחי' השוב, שבתושבע"פ מבואר פרטי עשיית המצות איך ומה יהיו שכך יוכשר וכך לא יוכשר, והיינו שאם יהי' כך יומשך ההמשכה שנמשך ע"י המצוה, אבל אם לא יהי' נעשית כך לא יומשך כו', והרי זה בחי' השוב שבתורה, וגם כי ע"י התורה ממשיכים בחי' גילוי אלקות להיות⁵¹ הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וזהו הרצו"ש שבתורה.

48 מימינו אש דת למו: ברכה לג, ב.

49 שאמר ר' עקיבא כשתגיע לאבני שיש

טהור: חגיגה יד, ב.

50 לאהבה ולדבקה: עקב יא, כב. ועוד.

51 להיות הקב"ה קורא ושונה כנגדו: תנא

דבי אליהו רבא רפ"ח.

45 שהקב"ה מניח תפילין: ברכות ו, א.

וראה תו"א מקץ לה, ב. ובכ"מ.

46 שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש

לבנה: רש"י ברכה לג, ב. שה"ש ה, טז. ובמראי

מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב

ע' תקעח.

47 סמכוני באשיות: שה"ש ב, ה.

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

וכמו כן במצות בכלל יש בחי' רצו"ש, שבדרך כלל מצות עשה הוא בחי' רצוא, שעושה המצוה בקבלת עול מלכות שמים שהוא בחי' רצוא. ומצות לא תעשה הם בחי' השוב, שב ואל תעשה כו'. ובדרך פרט במצות עשה עצמם יש בחי' רצו"ש, כמו עד"מ מצות תרומה⁵² שהוא בחי' תרום מ"ה, מלשון⁵³ ארוממך לשון הגבהה, שהוא בחי' רצוא, בחי'⁵⁴ ארמותא. ומצות תפילין הם בחי' השוב, שבהם נמשך להיות הקב"ה מניח תפילין. הרי כי במצות עצמם יש ג"כ בחי' רצו"ש.

ובדרך כלל תורה ומצות הם רצוא ושוב, לכן מצד שהם בחי' רצו"ש, הרי הם פועלים פעולתם בנפש האדם להאיר בחי' הרצו"ש שיש בהנפש, אך מצד העלם והסתר הגוף ונה"ב אינו יכול לבוא לבחי' רצו"ש, לזה יועיל לימוד התורה וקיום המצות, מצד שהם בעצמם רצו"ש כנ"ל, לעורר בחי' רצו"ש שבנפש האדם. וזהו מעלת התורה ומצות שניתנו בגשמיות, כי בהם ועל ידם יכול לבוא כל אדם לבחי' רצו"ש, וגם הם עצמם הם רצו"ש כנ"ל.

והנה התורה⁵⁵ ניתנה בקול שופר דוקא, והוא מפני כי התורה היא בחי' רצוא ושוב, וידוע שענין הרצו"ש הם הפכים זה לזה, כי הרצוא הוא שרוצה ליכלל כו' והשוב הוא בחי' המשכה למטה כו', וכדי שיתחברו זל"ז, לזה הי' השופר, כי הקול שופר מטיל חרדה, כמ"ש וקול⁵⁶ שופר חזק ויחרד כל העם מפני שהשופר מטיל חרדה, וענין החרדה הוא בחי' הביטול, שהוא בחי' ביטול מכל וכל עד שהמנגד לא ינגד כלל. וכמו למשל ב' שרים שהם שונאים זה לזה, אעפ"כ כשבא המלך הנה מחמת הביטול שלהם לגבי המלך אינו תופס מקום כלל מה שהם שונאים זל"ז, ולא עוד אלא שהם נעשים כאוהבים ממש זל"ז. וכמו"כ עד"ז למעלה, מיכאל⁵⁷ שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זל"ז, והיינו מפני כי המשל⁵⁸ פחד עמו עי"ז נעשה שלום במרומיו ואין מכבין זל"ז. וכמו"כ הוא בענין התורה, שיש בה רצו"ש, וכדי שיהי' הרצו"ש ולא ינגדו זל"ז, לזה הי' הקול שופר שהוא בחי' היותר גבוה משניהם ועי"ז מתחברים. ולא עוד אלא שבהרצוא יש בחי' שוב ובהשוב רצוא כנ"ל בענין המצות כו'. וזהו מ"ש וכל⁵⁹ העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר, כי התורה⁶⁰ ניתנה בה'

56) וקול שופר חזק ויחרד כל העם: יתרו שם.

57) מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זל"ז: במדבר פ"ב, ח. ובכ"מ.

58) המשל פחד עמו: איוב כה, ב.

59) וכל העם רואים את הקולות: יתרו כ, טו.

60) התורה ניתנה בה' קולות: ברכות ו, ב.

52) תרומה שהוא בחי' תרום מ"ה: זח"ג ערב,

א.

53) מלשון ארוממך: תהלים קמה, א. ועוד.

54) בחי' ארמותא: ע"פ זח"ב קמז, א.

55) התורה ניתנה בקול שופר דוקא: יתרו

יט, טז ואילך. הבא לקמן נתבאר ג"כ ברשימת

אדמו"ר הצי"צ (אוה"ת ע' תתקסט ואילך).

קולות, שענין הקול הוא בחי' המשכה, בחי' שוב, והלפיד אש הוא בחי' [הרצוא], וכדי שיתחברו הרצוי"ש זהו מ"ש ואת קול השופר, שהשופר הוא בחי' המחבר הרצוי"ש, וכנ"ל שקול השופר מטיל חרדה כו'. וזהו ענין השופר שהי' במ"ת כו'.

וזקו מ"ש ושם⁶¹ אחיו יובל הוא הי' אבי כל תופש כינור. פירוש, כנור⁶² הם ד"ו נר, ד"ו הוא בחי' שם הוי', ונר⁶³ הוא בחי' רמ"ח פיקודין ותרין דרועין שהם אהוי"ר, כי בלא⁶⁴ דחילא ורחימא לא פרחא לעילא, וזהו כו"כ⁶⁵ אתה תאיר נרי והוי' יגיה חשכי כו'. ונמצא כי כנור הם הם רמ"ח פקודין, בחי' מצות. ויובל הוא בחי' אבי תופש כינור, דהיינו בחי' שורש המצות, והיינו בחי' השופר שנק' יובל, שהוא המחבר רצוי"ש של המצות כו'.

ומעתה יובן ענין שופר של ר"ה, דהנה ארז"ל בכ"ה⁶⁶ באלול נברא העולם, ואדה"ר נברא ביום וא"ו למעשה בראשית, וא"כ⁶⁷ מ"ש ויטע ה' אלקים גן בעדן, שהגן הוא תומ"צ, הי' זה בר"ה, וממילא מ"ש ויניחהו לעבדה ולשמרה, דהיינו להמשיך מבחי' עדן לגן ע"י הנהר היוצא מעדן כנ"ל, הי' ג"כ בר"ה. ולזהו ענין תקיעת שופר בר"ה. וביאור הענין הוא, דהנה כל זה שנתבאר, היינו כשמשיכים ע"י התומ"צ בבחי' רצוי"ש כו' עי"ז הוא כמו בחי' נהר יוצא מעדן כו', אבל בהעדר עשיית מצות עשה או בעברו על מצות ל"ת, עי"ז הנהר⁶⁸ יחרב ויבש אזלו מים מיני ים כו'. וזהו ענין ר"ה, שנמשך סליחות העוונות ע"י ממעמקים⁶⁹ קראתיך הוי', פירוש, שקוראין שם הוי' מבחי' עומק. שכמו למשל כאשר הנהר יחרב ויבש, שלא די במה שיחפרו בה ברוחב, כי אם כאשר חופרים בעומק עד המעיין, עי"ז חוזר הנהר כקדמותו והמים יוצאין בשפע, כמו"כ הוא שכאשר בחי' ההמשכות שהי' צריך להמשיך מבחי' נהר היוצא מעדן יחרב ויבש, מפני העדר עשיית המצות כנ"ל, הנה לא די במה שעושה מצות אח"כ, כי אם צריך לעשות תשובה למלאות הפגמים שנעשה ע"י העדר עשיית המצות או ע"י פגימתו בעשותו אחת⁷⁰ ממצות ה' אשר לא תעשינה כו', וכדי למלאות הפגמים

61) ושם אחיו יובל: בראשית ד, כא.

62) כנור הם ד"ו נר: תקוני זהר תיקון כ"א (נב, א).

63) ונר הוא בחי' רמ"ח פיקודין ותרין דרועין: זח"ב קסו, ב.

64) בלא דחילא ורחימא לא פרחא לעילא: תקוני זהר תיקון יו"ד (כה, ב).

65) כי אתה תאיר נרי: תהלים יח, כט.

66) בכ"ה באלול נברא העולם: ויקר' ר"פ כ"ט. ובכ"מ.

67) וא"כ מ"ש ויטע ה' אלקים גן בעדן שהגן

הוא תומ"צ הי' זה בר"ה: בראשית ב, ח. וראה ברשימת אדמו"ר הצ"צ, באוה"ת יתרו ע' תקע „כי הנה נהר יוצא מעדן להשקות את הגן הי' בר"ה". וראה תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 427 (שחת ש"פ בראשית).

68) הנהר יחרב ויבש: איוב יד, יא: אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. הענין כאן נתבאר ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקע).

69) ממעמקים קראתיך הוי': תהלים קל, א.

70) אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה: ויקרא ד, כז.

צריך לחפור בעומק דוקא כנ"ל במשל. וזהו ע"י השופר, שהוא בחי' מן⁷¹ המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, פירוש שע"י שקורא מן המיצר, דהיינו ע"י השופר שצידו הא' צר, עי"ז ענני במרחב כו'. וגם הקריאה היא מן המיצר כמ"ש ה'⁷² בצר פקדוך, פירוש בצר שע"י שמיצר לאדם שנעשה רחוק מאלקות, אז הקריאה היא בחזק מאד. וזהו ענין תפלה⁷³ לעני ותפלה למשה, שבבחי' אחת תפלה לעני יותר גדול, שהיא נשמעת תחלה, מפני שקורא בצר לו, שהוא בחי' מן המיצר כמ"ש במ"א. ועד"ז הוא כאן, שכדי שיהי' סליחת העוונות, זהו ע"י השופר דוקא, כי מחמת בחי' המדות חו"ג הנה הגבורה היא מדת הדין והצמצום, שמנגד נגד מדת החסד לבלי יומשך כי אם למי שראוי דוקא, משא"כ זה שפגם ולא קיים המצות לא יומשך לו, וכדי שיהי' סליחת העון צריך להמשיך מבחי' שלא⁷⁴ מכל אינון מדות כלל, שמצד ששם כחשיכה⁷⁵ כאורה שוין, יכול להיות סליחות עוונות, ששם אינו נוגע הפגם כלל. וזהו ממעמקים קראתיך ה', שצריך לקראות שם הוי' מתוך העומק, מפני שבבחי' שם הוי' שבסדר השתלשלות מגיע הפגם, וע"י שממשיכים בחי' שם הוי' מבחי' עומק, דהיינו מבחי' שלמעלה מן המדות, שהוא בחי' שם הוי' דלעילא, מתמלאים כל הפגמים. וכל זה הוא ע"י השופר, כי השופר הוא בחי' מן המיצר כנ"ל. ובוה יובן מה שבר"ה מצוה⁷⁶ בכפופים, לפי שענין הכפוף הוא כמו הביטול דתפלה לעני שנשמעת קודם כנ"ל וכמ"ש⁷⁷ בוהר ובמד"ר.

ומעתה צ"ל, מפני מה בר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין, הלא עיקר ההמשכה הוא ע"י השופר כנ"ל. אך הנה התירוץ ע"ז מבואר בסידור⁷⁸ ובלק"ת, מפני כי בשבת נמשך ממילא כל ההמשכות שע"י השופר. והענין הוא, דהנה ששת⁷⁹ ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת, והרי זה כמשל האדם כשעושה מלאכה, הנה בשעת עשיית המלאכה טרוד במלאכתו, ואחר גמר המלאכה עול"י המוחין למקורו, ואח"כ כשמתבונן ביופי המלאכה, נמשך התענוג מהמלאכה. וכך עד"ז יובן להבדיל למעלה, שכל ששת ימי המעשה

75) כחשיכה כאורה: תהלים קלט, יב.

76) מצוה בכפופים: ר"ה כו, ב.

77) וכמ"ש בוהר ובמד"ר: ראה זח"א קסח,

ב: ודא צלותא דאקדימת לכל צלותהון דעלמא כו'. זח"ג קצה, א. ויק"ר פ"ג, ה. וראה גם אוה"ת דרושים לר"ה ע' א'שצא ואילך. יהל אור ע' שפ. סה"מ תרכ"ז ע' תכט ואילך (ובמ"מ שם).

78) בסידור ובלק"ת: סידור עם דא"ח ח"ב

שנא, א ואילך. לקו"ת דרושים לר"ה נו, א ואילך.

79) ששת ימים עשה הוי': תשא לא, יז.

71) מן המצר קראתי י"ה . . פי' שע"י שקורא

מן המיצר: תהלים קיח, א. וראה ר"ה כו, ב.

שער הכוונות להאריז"ל שער ר"ה דרוש ז.

תו"א יתרו עד, ג. לקו"ת נצבים מה, ג. ד"ה

מן המיצר בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' תקט. ובכ"מ.

72) ה' בצר פקדוך: ישע"י כו, טז.

73) תפלה לעני ותפילה למשה . . כמ"ש

במ"א: תהלים קב, א. צ, א. נסמן לקמן פיסקא:

וכמ"ש בוהר ובמד"ר.

74) שלא מכל אינון מדות כלל: תקוני זהר

בהקדמה ד"ה פתח אליהו (יז, ב).

לא הי' מאיר בחי' התענוג, והוא כמשל בשעת עשיית המלאכה, ואח"כ בשבת כתיב ויכל⁸⁰ אלקים וישבות כו' כי בו שבת, שהוא בחי' החזרת המוחין למקורן, ואח"כ נמשך בשבת המשכות התענוג. והגם כי באמת לא⁸¹ בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, אבל מ"מ הנה כתב בתורה על עצמו לשון⁸² ויעש ולשון וישבות, ומחמת התענוג שנמשך בשבת נמשך ממילא כל המשכות שע"י השופר, ולכן ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין צריך תקיעת שופר כו'.

וביאור הענין, כי בשבת כתיב וקראת⁸³ לשבת עונג, וכתיב אז⁸⁴ תתענג על הוי', שבחי' העונג הוא למעלה מבחי' שם הוי', והיינו כי ענג⁸⁵ הוא ר"ת עדן נהר גן, וא"כ יש בשבת בחי' המשכה מבחי' עדן לבחי' גן ע"י הנהר, ולכן נמשך בשבת המשכה שע"י השופר שנק' יובל בחי' נהר, כי מה⁸⁶ שמו דהוא נהר יובל שמו, וג'⁸⁷ סעודות דשבת הם כנגד מלכיות זכרונות שופרות דשופר. שסעודה ראשונה היא כנגד מלכות, כי ענין מלכות, שהוא בכדי שיתלבש בלבוש מלכות, כי המלכות הוא רק הארה בעלמא, ובכדי שיתלבש בלבוש מלכות זהו ע"י המלכיות שאומרים. ולכן⁸⁸ שיר של יום דר"ה הוא ה' מלך, והיינו להמשיך הארה מעצמיות לבחי' מלכות שהיא רק שם כו'. וכמו"כ סעודה ראשונה של שבת ג"כ שהוא זמן עליית המלכות, וסעודה שני' דשבת הוא כנגד בחי' זכרונות, כי זכרון הוא בחי' המשכה, וכמו"כ שבתא דיומא הוא בחי' המשכה מלמעלה.

אך הנה צ"ל לשון זכרונות, שפירש⁸⁹ בכמה דרושים שלשון זכרון אינו שייך כי אם על דבר קטן שיכול לשכוח עליו, וא"כ מאחר שכבר נתבאר שע"י מלכות נמשך המשכת הארה מעצמיות לבחי' מלכות, א"כ איך שייך ע"ז לשון זכרון, שהרי לשון זכרון אינו שייך כי אם על דבר קטן כנ"ל. אך הענין הוא, דהנה יחודים עליונים אינו שייך כי אם באצי', ששם הוא בחי' אדם, ובאדם יש בחי'

(87) וג' סעודות דשבת הם כנגד מלכיות זכרונות שופרות: ראה אוה"ת דרושים לר"ה ע' אתיב, ב'תצא. מאמרי אדמו"ר הצ"צ הנחות תרי"ד-תרט"ו ע' קעח. סה"מ תרט"ו ע' תשטו ואילך (ובמראי מקומות שם).

(88) ולכן שיר של יום דר"ה הוא ה' מלך: ראה ר"ה לא, א. ועוד.

(89) שפירש בכמה דרושים שלשון זכרון: לקו"ת נצבים מז, ג (ד"ה שוש אישי). שם דרושים לר"ה נח, ג (ד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובד"ה זה בסה"מ תקע"א ע' ערה). הענין נזכר גם בד"ה אתם נצבים, בתורת מנחם סה"מ תשי"ב ע' ססב.

(80) ויכל אלקים . . כי בו שבת: בראשית ב, ב.ג.

(81) לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו: ב"ר פ"ג, ב.

(82) לשון ויעש ולשון וישבות: בראשית א, ז ואילך. ב. ב.

(83) וקראת לשבת עונג: ישעי' נח, יג. אז תתענג על הוי': שם, יד.

(85) ענג הוא ר"ת עדן נהר גן: תקוני זהר תיקון נ"ה (נח, ב). בהבא לקמן ראה ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקע ואילך, תתקעג ואילך).

(86) מה שמו דהוא נהר יובל שמו: נסמן לעיל פיסקא: אך הענין.

דבר ונוקבא לכן שייך בחי' היחוד, אבל בבחי' כיו"ט לא אדם הוא אינו שייך כלל לשון יחודים כו', ולגבי בחי' כי לא אדם אינו תופס מקום כלל בחי' אדם, ואין ערוך בחי' אדם לגבי כי לא אדם. וזהו ומותר⁹¹ האדם מן הבהמה אין, פירוש, אפי' אדם דאצי', בחי' שם מ"ה, לגבי בחי' בהמה, שם ב"ן, אין, שאינו תופס מקום כלל היתרון. ופירוש אין, ע"ד והחכמה⁹² מאין תמצא. ולכן שייך לשון זכרון אף על ההמשכה הנמשך למלכות, כי ההמשכה הנמשך למלכות היא מבחי' אדם, אבל לגבי בחי' כי לא אדם, אינו בערך כלל, לכן כתב בתורה ויזכור⁹³ ה', כי בבחי' כי לא אדם שייך לשון זכרון על ההמשכה הנמשכה מבחי' אדם כו'.

וסעודה שלישית הוא כנגד שופרות שבה התגלות עתיקא והוא המחבר כו', כי בדרך כלל מלכיות וזכרונות הם רצו"ש, מלכיות הוא בחי' רצוא וזכרונות הוא בחי' השוב, וכמו"כ ב' סעודות דשבת, בחי' שבתא דמעלי שבתא ושבטא דיומא הוא בחי' רצו"ש, שבתא דמעלי שבתא הוא בחי' הרצוא, ולכן אמרו בזהר⁹⁴ שבחי' אחת שיש בסעודה דמעלי שבתא היא גבוה מסעודת שחרית, והיינו מפני כי אז הוא עליית המלכות, והוא כדוגמת שיש בחי' שבתפלה לעני שגבוה מבחי' תפלה למשה כו'. וסעודת שחרית הוא כנגד בחי' זכרונות, בחי' שוב. וסעודה ג' הוא בחי' הגבוה משניהם, ולכן היא המחברת בחי' הרצו"ש, כמו השופרות שמחבר הרצו"ש דמלכיות וזכרונות. ולכן סעודה ג' הוא כנגד זכור⁹⁵ ושמור שבדיבור אחד נאמרו, כי זכור ושמור הם רצו"ש שהם ב' סעודות ראשונות, וסעודה ג' הוא בחי' זכור ושמור בדיבור אחד, שהוא בחי' המחבר רצו"ש כו'. וכמו שבכל בחי' לבד, דהיינו במלכיות לבד ובזכרונות לבד, יש בחי' שופר, וע"ז אמרו ובמה⁹⁶ בשופר, כמו"כ בשבת בכל סעודה יש המשכות עתיקא קדישא, כמ"ש⁹⁷ בזמירות עתיקא קדישא אתין לסעדא בהדי', וא"כ שבת שיה לשופר, ולכן ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין.

ועוד י"ל טעם לזה, כי הנה כתיב ארץ⁹⁸ אשר ה' אלקיך דורש אותה מרשית השנה ועד אחרית שנה, וכתיב מראשית חסר א', וקאי על ראש השנה, והעבודה ע"י תקיעת שופר להמשיך בחי' א' שהוא בחי' כתר, וממשיכין זה ע"י השופר שהוא קול פשוט בהברת הא' כנודע, וזהו ענין שופר של ר"ה. אכן בשבת

95) זכור ושמור שבדיבור אחד נאמרו:

מכילתא יתרו כ, ח. ועוד.

96) ובמה בשופר: ר"ה לד, א (הובא לעיל

בתחילת המאמר).

97) כמ"ש בזמירות: סדר הקידוש – אתקינו

סעודתא.

98) ארץ אשר ה' אלקיך: ע"פ עקב יא, יב.

90) כי לא אדם הוא: שמואל א טו, כט.

91) ומותר האדם מן הבהמה אין: קהלת ג,

יט.

92) והחכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

93) ויזכור ה': ע"פ נח ח, א: ויזכור אלקים

גו'. ועוד.

94) בזהר שבחי' אחת שיש בסעודה דמעלי

שבטא: ראה זח"ב פח, ב.

אין צריך לכל זה, כי שבת⁹⁹ הוא בחי' שבת בראשית מלא א', לכן אין צריך לשופר. ואעפ"כ¹⁰⁰ במקדש היו תוקעין, מפני שכל בחי' מובדל זה מזה, והגם שבשבת נמשך ממילא, מ"מ אינו דומה להמשכה שנמשך ע"י השופר כו'.

ולהבין בתוס' ביאור מה שבמקדש היו תוקעין ובבית ראשון היו תוקעין גם בגבולין. וגם מה שאין תוקעין זהו רק מצד גזירה, אבל מדאורייתא אנו צריכים לתקוע גם בשבת, א"כ מוכרח לומר שגדול מעלת השופר על מעלת ומדריגת השבת כו'. ויובן כאשר נבאר ההפרש בין שבת ליוהכ"פ, שבשבת כתיב וקראת¹⁰¹ לשבת ענג, הנה ענ"ג הוא ר"ת עדן נהר גן, ובשבת ארז"ל במה¹⁰² מענגו באכילה ושתי'. וא"כ לכאורה צ"ל הלא יוהכ"פ הוא בחי' שבת¹⁰³ שבתון, ומפני מה יוהכ"פ אסור באכילה ושתי'. אך הענין הוא, דהנה באתרי¹⁰⁴ לאו אורחא למיכל כו', ענין אכילה ושתי' הוא, שכמו בנפש האדם אנו רואים פעולתם שמחברים הנפש עם הגוף, שזולתם לא הי' הנפש מחובר עם הגוף, וכמו האדם אם לא יאכל יום או יומיים יחלש עד שברבות היום יתפרד הנפש מן הגוף, והרי כי האכילה מחבר הנפש עם הגוף. וככה יובן למעלה, שענין הגופים הם בחי' כלים דאצי', וחיבור האורות בהכלים הוא ע"י בחי' האכילה שהוא בחי' תורה כמ"ש לכר¹⁰⁵ לחמו בלחמי. והגם כי באצי' איהו¹⁰⁶ וגרמוהי חד, מ"מ בחי' איהו מובדל מבחי' גרמוהי רק שהם מתאחדים כו', והיינו ע"י אכילה. וכל זה הוא בחי' ומדריגות השבת שמצוה לענגו באכילה ושתי', והיינו כי השבת¹⁰⁷ נקרא קדש כו' אבל יוהכ"פ הוא בחי' קודש הקדשים ובאתרי' לאו אורחא למיכל כו'.

והענין הוא, דהנה כתיב ונחל¹⁰⁸ עדניך תשקם והקשו¹⁰⁹ בזהר מפני מה נאמר עדניך לשון רבים, ותירצו אית עדן ואית עדן ואית גן ואית גן, שכמו

102 במה מענגו באכילה ושתי': ע"פ שבת קיח, ב.

103 שבת שבתון: אחרי טז, לא. ועוד.

104 באתרי' לאו אורחא למיכל: זח"ג רמא, ב.

105 לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה. חגיגה יד, א. זח"א רס, א.

106 איהו וגרמוהי חד: תקוני זהר בהקדמה (ג, ב).

107 השבת נקרא קדש: ע"פ תשא לא, יד. זח"ג צד, א. ראה בכל זה לקו"ת נצבים נג, ב.

108 ונחל עדניך תשקם: תהלים לו, ט.

109 והקשו בזהר: תקוני זהר תיקוני נ"ה (פה, א). וראה זח"ג קטט, ב.

99 שבת הוא בחי' שבת בראשית: ראה תו"א יתרו סט, ג: ונקרא כל שבת בראשית. ועיין ב"ב קכא, א (ורשב"ם). יומא פא, א. מועד קטן ד, א. נדרים עח, א"ב. מנחות סה, ב. סו, א. מכילתא ורש"י משפטים כג, יב. וראה עוד מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' חצר. תקס"ח ח"א ע' תקלב. ובכ"מ.

100 ואעפ"כ במקדש היו תוקעין מפני שכל בחי' מובדל זה מזה: ראה ברישית אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקצא), אך במקדש היו תוקעים ע"ד ראשון לציון ראשון למעלה מבחי' ראשית כו'.

101 וקראת לשבת ענג הנה ענ"ג הוא ר"ת עדן נהר גן: נסמו לעיל בסמוך.

בבי"ע יש ג"ע העליון וג"ע התחתון, כמו"כ באצ"י יש ב' בחי'. והגם כי יש ריבוי מדריגות ג"ע, אך בדרך כלל הם ב'. והנה באצ"י הגן הוא בחי' מלכות, והנהר הוא בחי' יסוד ז"א, ועדן¹¹⁰ הוא בחי' בינה ששם התגלות עתיקא קדישא כנודע. ויש בחי' ג"ע שהגן¹¹¹ היא בינה כמ"ש בזהר, שגן שבעליון נעשה עדן לתחתון, והנהר הוא בחי' יסוד דאבא, והעדן הוא בחי' חכמה סתימאה, ובדרך כלל הם בינה חכמה כתר. ולכן נאמר עדני"ך לשון רבים. וזהו ההפרש שבין שבת ליוהכ"פ, הגם שבשבת נאמר וקראת לשבת ענג, אך הם ענ"ג שהם מלכות, יסוד ז"א ובינה, אך ביוהכ"פ שהוא בחי' קודש הקדשים מאיר בחי' ענג העליון הנ"ל. ולכן יוהכ"פ אסור באכילה ושתי', כי באתרי' לאו אורחא למיכל.

אמנם הנה השופר ארז¹¹² לחד טעמא מפני מה פסול שופר של פרה לפי שאין קטיגור נעשה סניגור דוגמת בגדי זהב שהכה"ג לא הי' נכנס בבגדי זהב לקודש הקדשים מטעם הנ"ל. והקשו, והלא שופר אינו בפנים כי אם בחוץ דהיינו בעזרה. ותירצו מאחר דלזכרון קאתי כלפנים דמי. וא"כ הרי השופר כלפנים, היינו שממשיך מבחי' קוה"ק דהיינו לפני ולפנים כו'. והיינו שע"י השופר נמשך סליחת עוונות, כי המצות נקרא קדש, ולכן מברכין אשר קדשנו במצותיו, וכשנעשה פגם בקודש צריכים להמשיך מבחי' קוה"ק שמשם יומשך סליחת עוונות, והיינו ע"י השופר כו' שהוא כלפנים דמי, בחי' קוה"ק כו'. והגם כי עיקר השופר הוא בר"ה, אך הנה ארז¹¹³ ע"פ כי עמך הסליחה, מופקדת אצלך מר"ה, נמצא כי הסליחה נמשכת בר"ה ע"י השופר ומופקדת אצלך עד יוהכ"פ כו'. והיוצא מזה, שענין השופר גדול מבחי' שבת, ששבת הוא בחי' קודש והשופר הוא קוה"ק. לכן במקדש הי' תוקעין ובבית ראשון היו תוקעין גם בגבולין, כי מדאורייתא צריכין לתקוע גם בשבת כו'.

ומעתה צ"ל התיווך, אם¹¹⁴ מצד מעלת השבת לא היו צריכים לתקיעת שופר כלל אבל מה שאין תוקעין בשבת הוא מצד גזירה דרבה, וא"כ צ"ל האיך דוחין מ"ע דאורייתא מחמת גזירה דרבה שהוא שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים. אך הענין יובן בהקדם ההפרש שבין רשות הרבים לרשות היחיד.

עה"פ (מפסיקתא דרב כהנא פ' אמור).

114) אם מצד מעלת השבת לא היו צריכים לתקיעת שופר כלל: ראה עוד בכל זה, ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקע ואילך, תתקעד). וראה באורך בשיחת י"ג תשרי תש"מ, בענין הביאור שבשבת נפעלים הענינים מצד עצמם, אם כן למה אמרו הטעם משום גזירה דרבה.

110) ועדן הוא בחי' בינה: זח"ג צט, א. רמז, א. ובכ"מ.

111) שהגן היא בינה כמ"ש בזהר: ראה זח"ב ריא, ב. זח"ג קפב, ב. פרדס שער ערכי הכינויים (שכ"ג) מערכת גן.

112) ארז"ל לחד טעמא: ר"ה כו, א.

113) במד"ר ע"פ כי עמך הסליחה מופקדת אצלך מר"ה: תהלים קל, ד. ילקוט שמעוני

רה"י¹¹⁵ הוא בחי' רשות שמקבל מבחי' יחידו של עולם. דהנה רשות הוא מלשון תפילת¹¹⁶ ערבית רשות, פי' רשות, שאינו בדרך אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. שזהו ההפרש בין שחרית ומנחה לתפלת ערבית, ששחרית ומנחה הם בדרך אתעדל"ת אתעדל"ע, אבל תפלת ערבית הוא בחי' רשות, שאינה באתעדל"ת אתעדל"ע. ועד"ז הוא פירוש רשות היחיד, שרשות הוא בחי' מדריגה גבוהה שמקבל מבחי' יחידו של עולם. משא"כ בחי' רשות הרבים הוא טורי¹¹⁷ דפרודא. וזהו ההפרש שבין אומות העולם לישראל, שאומות העולם מקבלים מע' שרים, אבל ישראל מקבלים מבחי' יחידו של עולם. וזהו מ"ש ששים¹¹⁸ המה מלכות ושמונים פילגשים אחת היא יונתי, ולכן בבני ישראל שהיו ע' נפש נאמר¹¹⁹ בהם לשון יחיד ע' נפש, אבל בעשו שהיו רק ששה נאמר נפשות¹²⁰ לשון רבים, לפי שהיו מבחי' טורא דפרודא.

והנה נתבאר לעיל שענין תקיעת שופר הוא שממשיכים מבחי' שכחשיכה כאורה, לכן מצד שממשיכים מבחי' גבוה מאד, יכול להיות שיומשך גם לבחי' רשות הרבים טורא דפרודא, כי גם¹²¹ חושך לא יחשיך כו'. וזהו ענין הבקשה שמבקשים קודם תקיעת שופר יבחר¹²² לנו את נחלתינו את גאון יעקב, ולכאורה מפני מה צריכים לבקשה זו. אך הענין הוא כנ"ל, שמפני שמחמת שע"י תקיעת שופר ממשיכים מבחי' הגבוה מאד, לכן מצד זה יכול להיות נמשך גם לבחי' טורא דפרודא.

וזהו מה שאמרו גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, פירוש, ד' אמות דרשות הרבים הוא בחי' החיות שמחי' בחי' רשות הרבים טורא דפרודא, כי ואתה¹²³ מחי' את כולם כו' אפי' טורא דפרודא. והם¹²⁴ ד' אותיות דשם אד'

זהר בהקדמה (יב, א). עץ חיים שער אורות ניצוצות כלים (שי"ט) פ"ג. נתבאר באוה"ת תשא ע' איתתקנט. ויקהל ע' ב'רח (ומציי"ן גם למק"מ בזח"ב דף רל"ג בשם הר"ח). חוקת ע' תתפ. שה"ש (כרך ב) ע' תשצ [שם: כמו ד' רשויות לשבת, שרשות היחיד רחב ד' וגבוה יו"ד ועולה עד לרקיע, ולמעלה זהו גילוי שם הוי', רחב ד' אותיות דשם הוי', וגבוה יו"ד מילוי דשם הוי' עשרה אותיות, ועולה עד לרקיע שהוא בחי' עולם האצילות המיוחד במאצילו ית' יחידו של עולם]. ברשימת הצמח צדק (אוה"ת יתרו ע' תתקעב): וכאשר פירשתי בענין רה"י ורה"ר מבואר בפרד"ס ערך רשות, והוא ג"כ בהקדמת ת"ז ד"א סע"ב וז"ל ושכינתא שבת יחידה איהי רשות דיחודא דעלמא דאיהו גבוה

(115) רה"י הוא בחי' רשות שמקבל מבחי' יחידו של עולם: ראה גם תניא ספ"ג, ובמראי מקומות לשם.
 (116) תפילת ערבית רשות: ברכות כז, ב.
 (117) טורי דפרודא: זח"א כט, ב. ובכ"מ.
 (118) ששים המה מלכות: שה"ש ו, ח.
 (119) נאמר בהם לשון יחיד ע' נפש: ויגש מו, כו. ראה פירש"י שם. ויק"ר פ"ד, ו.
 (120) נפשות לשון רבים: וישלח לו, ו.
 (121) גם חושך לא יחשיך: תהלים קלט, יב.
 (122) יבחר לנו את נחלתינו: תהלים מז, ה.
 וראה עוד בביאור כל זה ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעא).
 (123) ואתה מחי' את כולם: נחמי' ט, ו.
 (124) והם ד' אותיות דשם אד': ע"פ תקוני

(ורשות הרבים אינו תופס כי אם עד יו"ד, ולמעלה הוא מקום פטור. משא"כ רשות היחיד שהוא גבוה יו"ד ורחב ד' עולה עד לרקיע. וענין גבוה יו"ד ורחב ד' הוא ד' אותיות דשם הוי", ורחב יו"ד הוא יו"ד אותיות דמילוי ש' הוי"). וענין הגזירה שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, פירוש, לשון יעבירונו הוא מלשון ויעבור¹²⁵ ה' על פניו שהוא מבחי"י"ג מדות הרחמים, ומצד בחי' זו יכול להיות נמשך גם ברשות הרבים כו'.

וזקן שביקש משה ונפלינו¹²⁶ אני ועמך, וארוז"ל ביקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם, והיינו כי מצד שהמשיך מבחי"י גמה"ר יכול להיות נמשך גם לאוה"ע, לזה ביקש ונפלינו אני ועמך דוקא כו'. אכן כל זה שייך בשבת דוקא, כי בשבת חלוק רשות היחיד מרשות הרבים, כי בשבת נאמר אל¹²⁷ יצא איש ממקומו, הוא כמ"ש ברוך¹²⁸ כבוד ה' ממקומו (ואפ"ל, כי בימות השבוע אינו שייך ההפרש בין רשות הרבים לרשות היחיד, לפי שעדיין לא נתברר כל דבר על מקומו, אבל בשבת שהוא אחר ששת ימי המעשה, שכבר נגמר כל המלאכה, וכל דבר על מקומו יבוא, אז דוקא רשות הרבים הוא טורא דפרודא, אבל רשות היחיד הוא בחי' הקדושה, ומובן זה ממ"ש אל יצא איש ממקומו כדוגמת ברוך כבוד ה' ממקומו שכל בחי' מובדל. וצ"ע), לכן ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין מחמת גזירה דרבה, כי שמא יעבירונו ד' אמות ויצא ח"י שכרו בהפסדו שיומשך גם להם כו'.

ואפשר לתרץ גם קושית¹²⁹ התוס' שהקשו מפני מה לא חששו שיוציאו השופר מרה"י לרה"ר, מפני כי כאשר יומשך לרה"י אז לא יוציאו לרה"ר,

126) ונפלינו אני ועמך וארוז"ל ביקש: תשא לג, טז. ברכות ז, א. הענין נתבאר ג"כ ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעא).

127) אל יצא איש ממקומו: בשלח טז, כט.

128) ברוך כבוד ה' ממקומו: יחזקאל ג, יב.

129) קושית התוס' שהקשו: ר"ה כט, ב. וש"נ. וברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעא): ועיין תוס' ריש פ"ד דר"ה הקשו על שאמרו גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר ולא אמרו שמא יוציא מרה"י לרה"ר. ולפמ"ש אתי שפיר, דהמכוון הגזירה שמא ימשיך השפע הנמשך על ידי השופר לרה"ר, ולא שיוציאו מרה"י לרה"ר כי אם ימשיך תחלה ברה"י נאמר אחזתיו ולא ארפנו, אבל המכוון שימשיך שפע זו מהשופר לרה"ר. וכן פ"י התוס' דאין חשש שמא יוציא מרה"י לרה"ר כי זה יזכור

יו"ד אתון דשמא, מפרש י"ה ו"ה (היינו שם מ"ה דאיהו אורח אצילות, ושבת שהיא השכינה היא רשות לבחי' זו, ולכן דוקא בשבת אסור להוציא מרה"י לרה"ר כי שבת זהו רה"י) ורחבו ד' יקו"ק, ענג שבת בהיפוכו נגע. ור"ל כי ענג שבת זהו המשכה מבחי' עזן ע"י נהר לבחי' גן, אשר הגן הוא רשות יחידו של עולם, והפך זה כשמעביר ד' אמות ברה"ר נעשה מבחי' ענג נגע. ומוזה יובן הגזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר, שאז מתהפך מבחי' ענג הנמשך ע"י השופר למלכות, והוא מהפכו לבחי' נגע. ובכסא מלך שם פ"י, רשות היחיד הוא עולם האצילות, גבוה יו"ד הם עשר ספירות, ורחבו ד' הם ד' פרצופים, אבא ואימא ז"א ונוקבא כו'. ע"כ.

125) ויעבור ה' על פניו: תשא לד, ו.

כי מאחר שכבר נמשך בקדושה, לא יומשך מזה כלל לחיצונים. ועל זה נאמר אחזתי¹³⁰ ולא ארפנו, פירוש שכאשר אחזתי שכבר נמשך בקדושה, אז לא ארפנו שיומשך לחיצונים ח"ו. ולכן לא חששו שמא יוציאנו מרה"י לרה"ר כו'.

ועוד¹³¹ יש לומר, שהגזירה הי' בבית שני, ובבית שני הי' ב' ימים ראש השנה, ונמצא שהיו מקיימין מצות תקיעת שופר ביום ב'. ובאמת ב'¹³² ימים אלו הם כיומא אריכתא, ולכן נולד איסור בזה. ופירושו¹³³ יומא אריכתא, הוא ב' בחי' שיש במלכות, הא' מה שמקבלת מאצי', הב' ההשפעה לבי"ע. ועל זה נאמר בזהר¹³⁴ שזהו פירוש הפסוק לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, שהם ב' בחי' יום, דהיינו יומא אריכתא. ולכן אפי' שבבית שני הי' ב' ימים ראש השנה, הי' מקיימים ביום ב' מצות תק"ש כו'. אך לפי זה, שפירוש יומא הוא ב' בחי' במלכות, צ"ל מפני¹³⁵ מה לא הי' בבית ראשון ב' ימים. אך¹³⁶ לא תירץ על זה, והניח כך.

אלא הני תרי יומין דר"ה. אמאי תרי יומין, בגין דאינון תרי בי דינא דמתחברין כחדא, דינא עלאה דאיהו קשיא בדינא תתאה דאיהו רפיא ותרוייהו משתכחי כו'.

135 מפני מה לא הי' בבית ראשון ב' ימים: ראה רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"י: בזמן הזה שאנו עושים שני ימים בגלות. ובארוכה בכל זה בלקוטי שיחות ח"ב ע' 646. ח"ט ע' 370. ח"י ע' 276. ח"ד ע' 122 (ואחרי האריכות שם בהדיעות בזה, כותב על דרך השאלה במאמר כאן: ומה שבזמן שביהמ"ק הי' קיים לפעמים הי' ר"ה יום אחד, היינו „לפי שקודם החורבן הי' כח בידינו לעלות ביום אחד. . . אך עתה אחר החורבן בהכרח לעשות ב' ימים כמ"ש בזהר" (פע"ח שער ר"ה ספ"ד, שער הכוונות ענין ר"ה דרוש ב. וראה אוה"ת בשלח ע' תקעו. וראה לקו"ת שמע"צ צב, ג ודרמ"צ קיד, א – מאור נערב להרמ"ק לענין יו"ט שני של גליות). ע"כ. וראה עוד ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעד). ובמראי מקומות בסה"מ תרנ"ט (הוצאת תשע"א) ע' יג.

136 אך לא תירץ על זה, והניח כך: הערת אדמו"ר מהר"ש, וקאי על אדמו"ר הצ"צ, שבעת אמירת המאמר לא תירץ על שאלה זו.

[בתוס' שם: דמרה"י לרה"ר איתא לי' היכרא וליכא למיגזר, אבל ברה"ר זימנין דלא אדעתיה ומעביר ארבע אמות], וגם לשון שמא יעבירו היינו שממשך מבחי' ויעבור ה' על פניו כו' לרה"ר. ע"כ.

130 אחזתי ולא ארפנו: שה"ש ג, ד.
131 ועוד יש לומר שהגזירה הי' בבית שני ובבית שני הי' ב' ימים ראש השנה: ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעא): „ובבית שני שגזרו ע"ז י"ל מפני שהי' ר"ה ע"פ רוב ב' ימים א"כ יש תק"ש עכ"פ ברה"ה. ועיי"ש עוד במבואר במאמר כאן. [וראה במ"מ לקמן, פיסקא: מפני מה לא הי' בבית ראשון ב' ימים].
132 ב' ימים אלו הם כיומא אריכתא: ראה רש"י ביצה ד, ב. שו"ע אדה"ז אר"ח סי' ת"ר ס"ג ואילך. (ובמצויין במקורות שם).

133 ופירוש יומא אריכתא, הוא ב' בחי' שיש במלכות: ראה גם אוה"ת בשלח ע' תקעו. בהעלותך ע' שפג. יהל אור ע' שלט. סה"מ תרל"ב ח"ב ע' תריד ואילך. ועיין סה"מ תרנ"א ע' יז. פלח הרמון ויקרא ע' פט.

134 בזהר שזהו פירוש הפסוק לעשות משפט עבדו: זח"ג רלא, ב: תנן ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, יום ביומו מאי הוא,

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

אך זאת תיקן ר' יוחנן בן זכאי שיהיו¹³⁷ תוקעין במקום שיש בית דין, לפי שב"ד שומרים דרך הוי', כמ"ש ושמרו¹³⁸ דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט, פירוש צדקה ומשפט, שהצדקה הנמשך מאתו יתברך, דהיינו בחי' סליחת העוונות ע"י השופר, יהי' ע"פ משפט, דהיינו שיומשך לישראל דוקא. ועיקר בית דין הוא להבדיל בין¹³⁹ הטמא לטהור והאסור ומותר, והיינו שהם שומרים שיומשך רק בדרך הוי' ולא יהי' עובר דרך ח"ו, לכן במקום בית דין מותר לתקוע גם בשבת, ולא חיישינן שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, לפי שבית דין שומרין את הדרך כו'.

השפע אלא במקום הביטול".

138) ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט: וירא יח, יט.
139) להבדיל בין הטמא לטהור: שמיני יא, מז.

137) שיהיו תוקעין במקום שיש ב"ד: ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אוה"ת יתרו ע' תתקעא), אבל במקדש היו תוקעין ששם ג' בתי דינים היו שם וכן בכ"מ שיש בו ב"ד סמוך היו תוקעין מפני שהם זהירין וזריזין שלא יומשך